

Мистецька освітня галузь

Палітра методичного інструментарію: ціннісність, наступність та перспективність

Мистецько-освітній процес у Новій українській школі орієнтований не лише на формування в учнів комплексу ключових і предметних компетентностей, а й на розвиток у них емоційного інтелекту, комунікативних і творчих здібностей, які закладають підґрунтя для особистісної самореалізації дитини в суспільстві, її успішності в житті.

Проектуючи освітній процес учителю варто спиратись на реалізацію мети мистецької освітньої галузі, окресленої у Державному стандарті.

Педагоги мистецьких дисциплін спрямовують свою діяльність на досягнення мети повної загальної середньої освіти, визначеної у ст. 12 Закону України «Про освіту».

Зауважимо, що вивчення мистецтва у сучасному освітньому просторі спрямоване на розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів, формування художньо-образного, асоціативного, критичного мислення; створення сприятливих умов для продукування креативних ідей, реалізацію власних творчих потреб у художній діяльності та пізнанні.

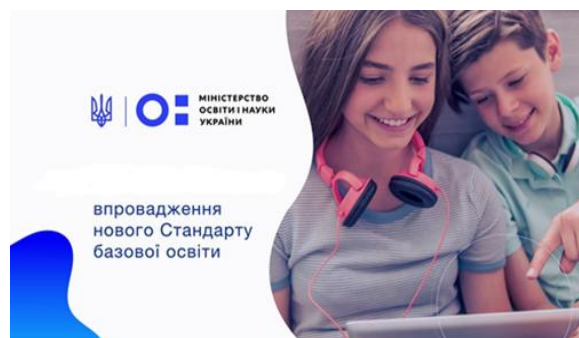
Цінностям ми не можемо навчитися – цінності ми повинні пережити.

Віктор Франкл

Водночас, через образний зміст творів мистецтва, відкриваються широкі можливості ефективно впливати на виховання патріотизму, моралі та інших цінностей.

Навчання п'ятикласників здійснюється з урахуванням принципу наступності, як у змісті, методах, формах і прийомах навчання, так і у баченні траєкторії розвитку особистості випускника початкової школи, котрий стає п'ятикласником.

Шатайло Наталія Вікторівна, завідувач науково-методичної лабораторії громадянської, історичної та мистецької освіти кафедри методики викладання і змісту освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», к.п.н., тренер НУШ

Джерело зображення: <https://mon.gov.ua/ua>

Мета мистецької освітньої галузі Державного стандарту:

- ⟨ цілісний розвиток успішної особистості учня в процесі освоєння мистецьких надбань людства;
- ⟨ усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації;
- ⟨ формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження;
- ⟨ розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні та за кордоном

Закон України Про освіту. Стаття 12, п.1:

Мета повної загальної середньої освіти: всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Педагогічний інструментарій сучасного освітнього простору Нової української школи

ТЕЗАУРУС

Мистецтво є вищою формою естетичного ставлення людини (митця) до світу. Через систему художніх образів, використовуючи специфічні засоби і прийоми, мистецтво інтерпретує, осмислює, пізнає світ.

На уроках мистецтва щонайперше відбувається розуміння художнього образу як узагальненого художнього відображення визначальної суті реального та уявного навколишнього світу, думок і почуттів митця у художньому творі.

Специфічною ознакою мистецтва є його тяжіння до поліфункціональності, що сприяє формуванню універсальної цілісної художньої картини світу.

Картина світу – складно структурована цілісність, що включає три головні компоненти – світогляд, світосприйняття та світовідчуття. Ці компоненти об'єднані в картині світу специфічним для даної епохи, етносу чи субкультури чином. Можна сказати, що картина світу – це своєрідний уявний образ власного життя.

Духовна культура – система понять, світоглядних ідей та духовних цінностей, які притаманні конкретній особі, культурно-історичній спільноті або людству в цілому, що формує та задовольняє їхні інтелектуальні й емоційні потреби.

Матеріальна культура – сукупність усіх матеріальних цінностей, створених певною культурою людства (окремого народу чи регіону), яка задає рівень життя суспільства, формує матеріальні запити людей і пропонує технічні засоби їх задоволення.

Мистецька освітня галузь

У **концепції НУШ** акцентовано увагу на впровадженні особистісно-орієнтованої моделі освіти, заснованої на ідеології дитиноцентризму.

Дитиноцентризм розуміється як максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів.

Актуальними для Нової української школи є ідеї дитиноцентризму:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;
- активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;
- відмова від орієнтації навчально-виховного процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;
- виховання вільної незалежної особистості;
- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;
- впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству.

Модельні навчальні програми мистецької освітньої галузі **побудовані на підґрунті компетентнісного, інтегративного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та культурологічного підходів, які зумовлюють дидактично доцільне визначення змісту навчання мистецтва і широку палітру методичного інструментарію вчителя.**

Компетентнісний підхід

формування предметних, міжпредметних і ключових компетентностей. Розглядається як з позиції **цілей і результатів загальної мистецької освіти**, які вимірюються у відповідних формах контролю та оцінювання учнів, так і з **позиції організації процесу навчання: добору доцільного змісту і відповідних художньо-педагогічних технологій.**

Особистісно

орієнтований підхід забезпечує **розвиток** в учнів **індивідуальних художніх здібностей** (музичних, образотворчих тощо) відповідно до потреб та інтересів; **розкриття креативного потенціалу**; сприяє підвищенню **мотивації** до навчання

Інтегративний підхід

виражається в акцентуванні **взаємодії різних видів мистецтв** в рамках освітньої галузі та **пошуку міжгалузевих зв'язків** з предметами інших освітніх галузей, **інтеграції** шкільного навчання мистецтв із **соціокультурним середовищем**

Діяльнісний підхід

спрямований на розвиток **художньо-практичних умінь** учнів у різних видах мистецтва, **гнучких навичок (soft skills)** і здатності застосовувати їх у власній **життєдіяльності, навчальній соціокультурній практиці** та

культурологічний підхід

зумовлює розгляд мистецтва в **широкому культурологічному контексті** в **єдності цінностей культури** національної та зарубіжної, народної і професійної, елітарної і популярної, традиційної та інноваційної; у результаті: **формується цілісний художній образ світу, готовність до діалогу культур** і бажання збагачувати особистісний культурний потенціал за допомогою ресурсів світового мистецтва (за **формулою «людина в культурі – культура в людині»**).

Педагогічний інструментарій сучасного освітнього простору Нової української школи

Інтегративна стратегія навчання мистецтва

Педагогічний інструментарій широко представлений технологіями, зміст яких базується на інтеграції, що відкриває широкі можливості для розвитку особистості. Інтеграцію Л. Масол визначає як «стан внутрішньої цілісності, зв'язаності диференційованих частин і функцій системи, а також процес, що веде до такого стану» [6, с 10].

Сучасні нормативно-правові документи освітньої сфери є основою для здійснення інтеграції, зокрема віднайдення взаємозв'язків між явищами, предметами, навчальним контентом, життєвими ситуаціями, що дозволяє формувати в учнів цілісну багатовимірну картину світу, максимально наближену до життя (нібито у «5-D об'ємі») [14].

Інтегративна стратегія навчання мистецтва є пріоритетною у забезпеченні цілісного світосприйняття, формування поліхудожньої картини світу, збагачення емоційно-оцінного досвіду учнів, що засвідчено у працях Л. Масол, Н. Миропольської, О. Просіної, О. Рудницької та ін.

Світоглядно формуючий потенціал мистецької галузі закладено у Державних освітніх стандартах, де комплексними результатами здобувачів освіти є пізнання мистецтва, інтерпретація художніх образів, набуття емоційно-чуттєвого досвіду, виявлення ціннісного ставлення до мистецтва. Усе зазначене є водночас і фундаментом, і «стартапом» світогляду зростаючої особистості.

У освітніх реаліях сучасності реалізація інтегративної стратегії навчання мистецтва здійснюється через міксування з діджитал-форматом доставки освітнього контенту. Варіації впровадження педагогами у мистецько-освітній процес актуальної навчальної стратегії передбачають інтеграцію як видів мистецтв, видів художньо-творчої діяльності, так і інтеграцію на рівні методик, педагогічних технологій, освітніх форматів [13].

ТЕЗАУРУС

Види інтеграції за одним провідним інтегратором або декількома визначальними (класифікація Л.Масол):

- ⟨ **світоглядний або тематичний** вид інтеграції, що здійснюється на основі спільного для всіх видів мистецтв тематизму, пов'язаного з художньо-образним відображенням різних аспектів життя;
- ⟨ **естетико-мистецтвознавчий** вид інтеграції, що здійснюється на основі споріднених для всіх видів мистецтв понять і категорій: естетичних, художньо-мовних, жанрових тощо;
- ⟨ **комплексний** вид інтеграції, що передбачає одночасне застосування декількох видів інтеграції, провідних інтеграторів із попередніх груп або ще й із додаванням до них інших [7, с 70].

Інтегратор – інструмент/ключ для здійснення інтеграції.

Світогляд – система поглядів на світ і місце людини в ньому, на ставлення людей до навколишньої дійсності та до самих себе, а також ідеали, принципи пізнання і діяльності.

Мистецтво – потужний інструмент розвитку особистості

Реалізація інтегративної стратегії навчання мистецтву

Мистецька освітня галузь

Дидактичний інструментарій інтегративних художньо-педагогічних технологій налічує низку практичних прийомів художнього пізнання:

- порівняння (встановлювання подібності й відмінності між різними явищами);
- аналогія (пошук часткової схожості між явищами) за допомогою асоціацій;
- асоціація (суб'єктивний образ об'єктивного зв'язку між предметами і явищами);
- синтез (об'єднання в єдине ціле окремих елементів, ознак, властивостей);
- абстрагування (виділення з усіх ознак, зв'язків основних, найзагальніших);
- класифікація (розподіл і наступне об'єднання предметів і явищ за спільними ознаками);
- узагальнення (об'єднання предметів або явищ за суттєвими спільними ознаками);
- систематизація (розподіл у визначеному порядку і зв'язку частин);
- перенесення засвоєних знань і вмінь на інші предмети, явища (ближнє чи далеке) [7, с. 69].

Продуктивні інтегративні практики у сучасному мистецько-освітньому процесі трансформуються у діджитал-формат (з англ. digital – «пальцевий, цифровий»). Діджиталізація процесу навчання дозволяє педагогам проєктувати наблизений до життєвих потреб учнів освітній простір, котрий, сфокусований на формуванні цінностей, ставлень, наскрізних умінь, актуалізованих як Новою українською школою, так і реаліями воєнного часу.

Можливим стає і вирішення викликів, що виникли в умовах воєнного стану, спонукаючи педагогів трансформувати традиції мистецької освіти, спрямовуючи власні зусилля на підтримку психоемоційного стану учнів, переключення їхньої уваги з тривожних думок про війну на художньо-творчу діяльність із застосуванням онлайн-інструментарію. Цифровій трансформації підлягають усталені види художньо-творчої діяльності на уроках мистецтва [13].

Зокрема, **продукування образних асоціацій** до мистецьких творів в процесі їх аналізу-інтерпретації стає можливим через задіяння онлайн-ресурсу «Таємні двері» – THE SECRET DOOR (перейти за посиланням: <http://secretdoor.notepadwebdevelopment.com/>)

ТЕЗАУРУС

Асоціація (від лат. associatio – з'єднання) – закономірний **зв'язок** між двома або кількома психічними процесами (відчуттями, уявленнями, думками, образами, почуттями і т.п.), який виражається в тому, що поява у свідомості одного тягне за собою появу іншого або інших.

Асоціативні зв'язки – ланцюжки понять, образів, уявлень (варіативні, спорадичні або константні; усвідомлені або неусвідомлені, інтуїтивні; миттєві чи розтягнуті в часі). Вони можуть бути емоційними, звуковими, зоровими, просторовими, кінетичними, словесними й постійно пронизують пізнавальну діяльність, створюючи різноаспектні комплекси.

Асоціативність – одна з визначальних **ознак творчої сутності свідомості людини**, її здатності переносити знання, способи діяльності в інші умови, заміщувати одні елементи іншими, уявляти й рекомбінувати їх.

Джерело: <http://secretdoor.notepadwebdevelopment.com/>

Педагогічний інструментарій сучасного освітнього простору Нової української школи

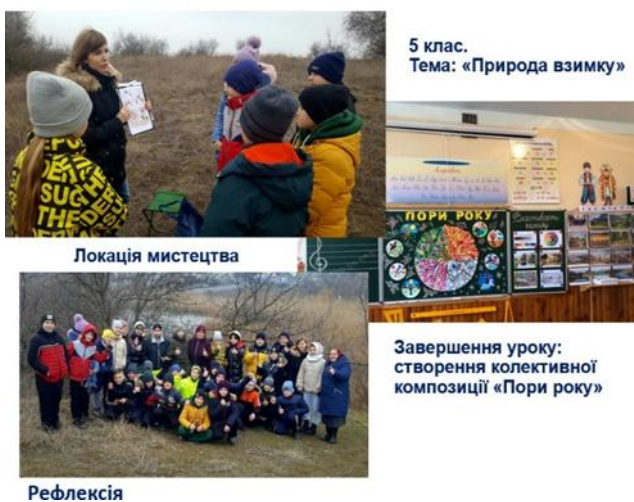
Алгоритм проведення вправи «Асоціації» із застосуванням онлайн-ресурсу «Таємні двері» (Шатайло Н.В.)

Мета	Сприяти розвитку асоціативного мислення через інтегрування мистецько-інтерпретаційної, художньо-творчої діяльності та життєвого досвіду
Крок 1.	Ознайомитись з твором мистецтва (послухати музичний твір, споглядати твір образотворчого мистецтва тощо).
Крок 2.	Здійснити аналіз-інтерпретацію твору мистецтва, виконавши завдання: «Порівняйте, співставте твір мистецтва з побаченим за Таємними дверима».
Крок 3.	Використати онлайн-ресурс «Таємні двері», перейшовши за посиланням, виконавши наступні дії: доторкнутися комп'ютерною мишкою до Таємних дверей – з'явиться рука, «взявшись» за ручку дверей, відчинити їх: http://secretdoor.notepadwebdevelopment.com/
Крок 4.	Здійснити подорож певною місцевістю за Таємними дверима (країна, антикварна крамничка, музейна кімната, гори тощо), скориставшись можливістю «рухатись» у режимі «Панорама 360 градусів».
Крок 5.	Дати відповідь на питання: - Які асоціації щодо твору мистецтва у вас з'явилися, коли ви потрапили за Таємні двері? - Як пов'язаний характер, засоби вираження мистецького твору і місцевість/кімната/краєвид за Таємними дверима? - Які відчуття у вас виникли в процесі подорожі місцевістю за Таємними дверима?
Крок 6.	На основі проведеного аналізу-інтерпретації мистецького твору з паралельною подорожжю в просторі за Таємними дверима, здійснити художньо-творчу діяльність, результатом якої стане створення «продукту» (наприклад: сторітелінг, візуалізація з використанням художніх технік і матеріалів, рухова імпровізація, театралізація тощо).
Крок 7.	Презентувати власні креативні «продукти».
Крок 8.	У спільному обговоренні поділитися думкою, враженням, що стало цінним на уроці завдяки спродукованим асоціаціям у подорожі за Таємні двері.

Важливо! Оновлюючи сторінку онлайн-ресурсу «Таємні двері» ви щоразу потраплятимете у інший простір. **Вдалих подорожей та нових інсайтів!**

Власні ідеї:
запропонуйте свої варіанти модифікації даної вправи з використанням різноманітних онлайн-ресурсів . . . . .
.....

Практика застосування інтеграції в освітньому процесі.

досвід пілотування НУШ **Крецу Наталі Сергіївни**, ЗЗСО I-III ст. Великодальницький НВК «Школа-гімназія» Великодальницької сільської ради Одеського району Одеської області

Мистецька освітня галузь

Одним із ефективних шляхів трансформації мистецької освіти є використання педагогічного інструментарію проектування арт-персоніфікованого простору, спрямованого не лише на засвоєння учнями знань і вмінь, характерне для традиційного навчання, а щонайперше – на всебічний особистісний розвиток учнів та їхню творчу самореалізацію відповідно до індивідуальних темпів саморозвитку.

Персоніфіковане навчання – це завжди **співтворчість, партнерство педагога і учнів**, що реалізуються на двох рівнях:

1) **імітаційно-творчий**, передбачає різноманітні ситуації, в яких педагог пропонує творчі завдання, вирішення яких відоме йому, але поки невідоме учням; їхня діяльність має пошуковий, творчий характер. Проте це все ж відтворення того, що вже було, пошук уже відомих відповідей;

2) **рівень співпраці** досягається, коли не лише учні, а й сам педагог не мають вирішення проблеми і майбутнього результату – виникає спільний пошук, в якому співпадають і цілі, і предмет, і характер діяльності сторін, що співпрацюють. Даний підхід надає можливість педагогу право вибору варіантів освітніх програм, маршрутів, освітніх послуг, здійснення навчання за індивідуальними освітніми траєкторіями відповідно до можливостей особистості. Реалізація даного підходу спирається на внутрішні ресурси особистості учня задля розробки перспективних проєктів особистісного зростання, спрямованих на вирішення реальних навчальних завдань та орієнтованих на практику [4].

Метою арт-персоніфікованого простору є створення освітньо-виховного креативного, вільного, арт-педагогічного середовища задля пробудження, розкриття внутрішніх ресурсів та права особистості на «рівні можливості», інтеграції навчального процесу. Результатом реалізації арт-персоніфікованого простору є розвиток навичок людини XXI століття:

- **креативність** – здатність до художньо-творчої, продуктивно-перетворювальної діяльності, що не стимулюється ззовні, а викликається внутрішнім спонтанним саморухом в умовах освітньо-мистецького середовища (участь в творчих проєктах);

Арт-практики: ідеї трансформації

Створення композицій за власним задумом

досвід пілотування НУШ Варесюк Ганни Миколаївни, учителя мистецтва Тарнівського ЗСЗО Тарнівської селищної ради Одеського району Одеської області

Занурення у кольоровий світ

вправи на фантазію з плямами з домальовуванням

Вправи на заповнення фону

Вправа «Спонтанний STEAM»

(автори: Дерябіна С.В., Шатайло Н.В.)

Мета: сприяти розвитку навичок співпраці, прийняття рішень, ведення переговорів

Крок 1. Учасники отримують шматочок пластичного матеріалу (глина, тісто, пластилін).

Крок 2. Ліплять 1-2 фігурки різної форми, користуючись різноманітними інструментами/матеріалами.

Крок 3. Об'єднують фігурки з сусідом по парті, створюючи спільну композицію.

Крок 4. Створюють та презентують сторітелінг загальної композиції.

Рефлексія:

- Чи складно вам було працювати в парі/команді? Чому?
- Які емоції виникали у процесі виконання вправи?
- Як ви можете допомогти один одному наступного разу?
- Як саме ви домовлялися?
- Чи задоволені ви результатом?

Джерело: <http://surl.li/ckrjm>

Педагогічний інструментарій сучасного освітнього простору Нової української школи

- **рефлексивність** – готовність і здатність дитини творчо осмислювати власну діяльність, пробудження творчих сил та внутрішніх емоційних ресурсів, самооцінка (створення особистого онлайн-кабінету, групові дискусії, арт-бук);
- **критичне мислення** – вибір раціональних способів діяльності, вміння творчо інтерпретувати, ранжувати інформацію за ступенем новизни і значущості (філософія для дітей, ізотерапія, імаготерапія, дискусії);
- **комунікативні навички** – спілкування на основі розуміння та підтримки через засоби мистецтва, вміння чітко та зрозуміло формулювати свою точку зору з приводу мистецтва (вище зазначене + тренінги, майстер-класи);
- **співпраця** – творча взаємодія, ефективне спілкування у різноманітних умовах арт-простору, вияв гнучкості, спроможності до компромісів задля досягнення спільних цілей, цінність особистого внеску кожного члена команди (сесії, відкриті зустрічі, подіумні дискусії);
- **орієнтація на допомогу** – емоційна зрілість, здатність до альтруїзму, гуманізму, емпатії, включення дітей в активну художню діяльність (філософія для дітей, музикотерапія);
- **ведення переговорів** – вміння працювати локально та у взаємодії з урахуванням інтересів кожного, брати на себе відповідальність (філософія для дітей, імаготерапія);
- **прийняття рішень** – врахування інтересів, особиста та групова діяльність (проектна діяльність);
- **вирішення комплексних життєвих проблем** – вміння адаптуватися, розгляд проблеми з різних позицій, соціально-міжкультурна взаємодія, набуття життєвого досвіду, здатність відповідати за свої дії (філософія для дітей, наставництво, імаготерапія).

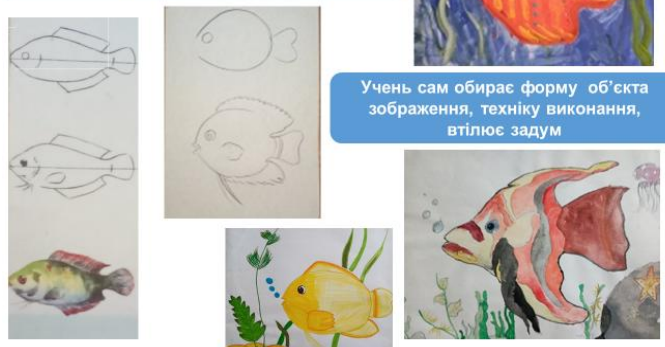
Гаслом арт-персоніфікованого простору є: «Мистецтво і навколо нас, і всередині нас!» Діяльність арт-персоніфікованого простору базується на таких принципах: школа – є не лише культурним закладом, а центром формування культури [4].

Арт-практики: ідеї трансформації

Вересюк Г. М., Таїровський ЗЗСО Таїровської селищної ради Одеського району Одеської області

Різнорівневі завдання

<p>ВІПРАВА «ФЛАСЕРИ» (Автори: ДЕРЖИНА С.В., ПАТАЙЛО Н.В.)</p> <p>Мета: Вміти керувати емоціями, проявляти емпатію, швидко реагувати на виклики. Методи: арт-педагогічні.</p> <p>КРОК 1 Педагог пропонує учасникам обрати «флаєри» (різнокольорові стрічки, хусточки).</p> <p>КРОК 2 Учасники об'єднуються в пари.</p> <p>КРОК 3 Учасники отримують завдання пов'язати «флаєри» на розкриття долоньку товариша.</p> <p>КРОК 4 Спонтанно та одночасно висловлюють позитивні побажання один одному.</p> <p>КРОК 5 Пластично інтонують, імпровізують в характері музичного супроводу.</p> <p>КРОК 6 Учасники об'єднують «флаєри» у єдиний сюжет «Наш настрої», «Символ дня/тижня тощо».</p> <p>Рефлексія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Чому ви вирішили створити саме таку модель настрою? • Що було найцікавішим у виконанні цієї вправи? • Що допомагає людині покращити настрої? • Які емоції виникали в процесі виконання вправи? 	<p>ВІПРАВА «ПРИСЛІСХАЮЄСЬ ВІДТВОРЮЮЧІ ЗНАХОДЖІ» (Автори: ДЕРЖИНА С.В., ПАТАЙЛО Н.В.)</p> <p>Мета: Об'єднати учасників у команди/групи. Емоційне налаштування. Методи: арт-педагогічні.</p> <p>КРОК 1 Педагог пропонує учасникам обрати нестандартний шумовий музичний інструмент (сінкер «Яє»).</p> <p>КРОК 2 Прислухатися до звучання інструментів.</p> <p>КРОК 3 Знайти свого товариша за звуком.</p> <p>КРОК 4 Об'єднатися в групи за однаковим звуком.</p> <p>Рефлексія</p> <ul style="list-style-type: none"> • На що був схожий звук? • Що вдалося зробити легко, а що було складним? • Що було цікавим? • Які емоції виникали в процесі виконання вправи?
--	--

Джерело: <http://surl.li/ckrjm>

Мистецька освітня галузь

Серед вимог до обов'язкових результатів навчання учнів із мистецької освітньої галузі зокрема визначено, що учень/учениця: пізнає різні види мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва; формує художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва.

У реаліях мистецько-освітнього сьогодення зросла потреба у застосуванні дієвих освітніх практик, котрі, дозволять переосмислити роль мистецтва. На часі постає розуміння мистецтва як потужного інструмента розвитку особистості, її світогляду, мислення, розвитку наскрізних умінь, як складових ключових компетентностей, що є пріоритетом реалізації завдань мистецької освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти. Також окреслені позиції тісно пов'язані з вирішенням освітніх викликів, котрі виникли в умовах воєнного стану.

Процес розвитку образного мислення: спочатку ми за допомогою спостережень збираємо факти, накопичуємо їх у пам'яті, потім розташовуємо їх у порядку, продиктованому раціональним мисленням. Іноді цього цілком достатньо для досягнення прийняттого рішення. Якщо після свідомого процесу міркувань і умовиводів факти не вибудовуються у гармонійну картину, свідомість, з її укоріненою звичкою до наведення порядку, дає волю фантазії. При цьому розкріпачена уява керує породженням незліченних випадкових асоціацій [16].

Умови розвитку образного мислення школярів: бачити /уявляти цілісність раніше ніж складові окремі частини та подумки, виділяючи певну функцію одного предмету, вміти переносити її на інший; об'єднувати найрізноманітніші предмети і явища в єдиний смисловий вузол (оперувати, мислити образами-уявленнями)

Художньо-образне мислення – це різновид асоціативно-образного, пов'язаний з тим видами мистецтва чи їх синтезом; процес оперування думками і почуттями на основі сприймання художнього образу і особистого життєвого досвіду [1].

Практика створення образного продукту

(автор: Шатайло Н.В.)

Мета: формування художньо-образного мислення у процесі творчої діяльності із задіянням різних видів мистецтва

Формат: робота в малих групах/індивідуальна робота

Завдання: створити та презентувати образний продукт на основі вивчених вокальних творів (наприклад українських народних пісень: «Щедрик», «Вийди, вийди, Іванку», «Ой на Івана, та на Купала», «Коляд, коляд, колядниця», «Ой, ходять сон» тощо).

Варіації втілення образного продукту:

- **візуальне втілення** (розкадровка, колаж, послідовний ряд символів за змістом куплетів пісні, комікс, емодзі, інфографіка);

- **медіа-втілення** (відеоролик на основі народної пісні, анімація);

- **аудіо-втілення** (виконання кавер-версії на народну пісню, вокально-інструментальне виконання, ритмічно-шумове, перкусійне);

- **пластично-рухове втілення** (пантоміма, ритмічно-рухова інтерпретація, пластичне інтонування, Body percussion);

- **мистецько-синтетичне втілення** (інсценізація, театралізація, креативна музична імпровізація).

Рефлексія діяльності образотворення [15].

Досвід пілотування НУШ

Від вправ – до композицій.

Робота в групах: створення композицій у нетрадиційному форматі.

Крецу Н.С., ЗСО І-ІІІ ст. Великодальницький НВК «Школа-гімназія» Великодальницької сільської ради Одеського району Одеської області

Корисні лайфхаки

✓ **Зв'яжіть тему уроку із інтересами класу**

В організації практичної діяльності використовуйте нетрадиційні техніки зображення:

- Друкування матрицями
- Друкування парономом
- Малювання краєм картону
- Малювання картками для поповнення рахунку
- Ляпографія
- Відбитки з матриць
- Малювання аквареллю в поєднанні з сіллю
- Відбитки природних форм...

✓ **Зробіть свій урок емоційним!**

Використовуйте вправи:

- Самопрезентація «Ініціали»
- «Уяви себе митцем»

Педагогічний інструментарій сучасного освітнього простору Нової української школи

Дотримання окреслених далі умов створить підґрунтя для формування художньо-образного мислення у процесі вокально-хорової роботи: забезпечення різноманітності художньо-образного змісту пісенного репертуару; активізація осмисленого ставлення до виконуваних пісень; активізація художньо-творчої діяльності.

Реалізувати їх допоможуть **методи**: - **проблемне запитання** – «Що є змістовнішим у даному творі: літературний текст чи музика?». У процесі бесіди з учнями виникає дискусія, що стимулює їхнє мислення та сприяє виявленню художніх образів, розвитку вміння їх характеризувати.

- **варіювання** – педагог навмисно виконує пісню неправильно, тобто засоби співацької виразності (фразування, динамічні відтінки, тембр голосу, виконавські штрихи, вираз обличчя) не відповідають характеру художніх образів; учні виправляють помилки, наводять аргументи.

- **перевтілення** – педагог вводить дітей в обставини, в яких знаходиться герой пісні, пропонуючи їм «уявити себе на його місці». Долучаючи співпереживання за допомогою інтуїції, уяви, фантазії людина, що сприймає мистецтво, переноситься в художній образ, ототожнює себе з ним. Якщо слухач внутрішньо схвалює, позитивно оцінює героя, виникає ідентифікація, що дозволяє осмислити зміст пісні, емоційний стан героїв.

- **прогнозування** – навідними запитаннями педагог допомагає передбачити учням літературний текст та мелодію пісні, виходячи з назви твору; використовує прийом «Відомий композитор»: діти уявляють, що створили вже і текст, і мелодію, висловлюють побажання щодо характеристик виконання з обговоренням почутих варіантів і подальшим розучуванням композиторської пісні, що має ту ж саму назву.

- **інсценування** дозволяє краще налаштувати дітей на пісню, зацікавити нею, яскравіше виконати її, сприяє досягненню очікуваних результатів. У процесі цієї роботи та після неї проводимо аналіз (що вийшло краще, що варто змінити й чому, які ще варіанти інсценування можуть мати місце [11].

Навчання мистецтву імпровізуючи /візуалізуючи/ рухаючись

«Від образного світу уроку – до образу власного «Я» – саме так можна визначити шлях учня, який він долає у своєму зростанні на уроці мистецтва».

Шолудько О.М., НВК «Балтська ЗОШ I-III ступенів №2-гімназія»
Балтської міської ради Одеської області

Реалізація принципу наступності між початковою і базовою середньою освітою відбувається завдяки використанню на уроках алгоритму створення захопливих історій.

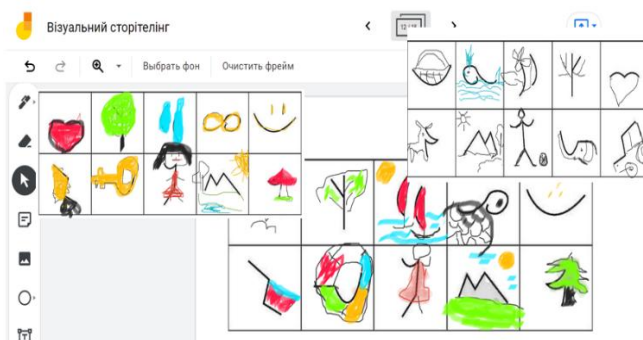
Алгоритм «7 кроків створення сторітелінга» (за І.Большаковою)

Завантажити за посиланням:

<http://surl.li/ckrti>

Окрім літературно-музичних, учні створюють візуальні сторітелінги, на основі незавершених малюнків (методика Е.П.Торренса) із задіянням онлайн-дошки Jamboard.

Мистецька освітня галузь

Педагогічний інструментарій, що є доцільним для **розвитку критичного мислення** достатньо широко представлено у сучасному мистецько-освітньому просторі. З ним варто ґрунтовно ознайомитись, аби зрозуміти, що саме можна ефективно застосовувати в освітньому процесі. Також модифікувати/створювати й власні вправи, які будуть ефективними, трансформувати їх з офлайн у онлайн-формат. Головне – розуміти мету, з якою вони використовуються, і прогнозувати очікуваний результат.

Для розвитку критичного мислення учнів в процесі різноманітної діяльності на уроках мистецтва використовується **кроссенс** – сучасний методичний прийом візуалізації навчального матеріалу, головоломка нового покоління – буквально «перетин смислів, значень». У кросворді всі клітинки пусті, у кроссенсі – заповнені зображеннями. Це асоціативний ланцюжок з 9-ти зображень, в якому кожний малюнок має зв'язок із попереднім і наступним. Завдання учня полягає в розгадуванні зашифрованих вчителем асоціативних зв'язків з певної теми та розповідь за ланцюгом зображень. Ці зв'язки сенсів можуть бути як поверховими, так і глибинними.

Алгоритм створення кроссенса:

- Крок 1. Обрати тему.
- Крок 2. Визначити 8 елементів, що мають відношення до цієї теми (сама тема є дев'ятим, основним елементом, що розміщується в центрі).
- Крок 3. Добрати зображення (фото, малюнки), що ілюструють особливості кожного елементу.
- Крок 4. Створити кроссенс у вигляді картки.

Застосування кроссенса сприяє розвитку критичного, образного і асоціативного мислення, уяви; прояву нестандартного мислення і креативності. На уроці його можна використати: при формулюванні теми і мети; у вивченні нового матеріалу, в якості постановки проблемної ситуації; при закріпленні і узагальненні вивченого матеріалу. Корисно буде переглянути [гайд зі створення кроссенса](#) для подальшої реалізації на практиці.

Трансформація інструментарію розвитку критичного мислення офлайн/онлайн.

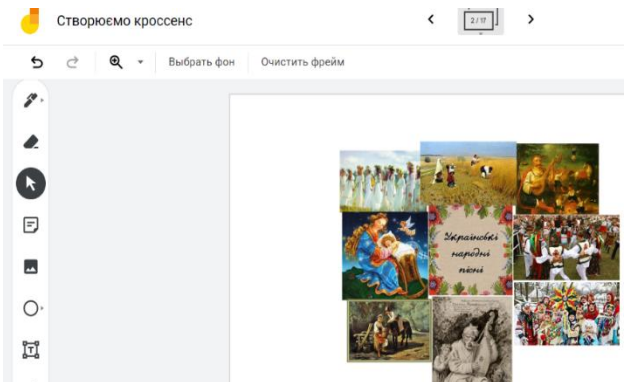
Використання техніки «З-Х-Д» мотивує учнів до пізнавальної активності, мистецького дослідження

Полтавцева Т.В., Роздільнянська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. №2 Роздільнянської районної ради, тренер НУШ

Техніка ЗХД у вивченні теми «Народні музичні інструменти» у 5 класі.

Спільна робота учнів у Гугл-документі, приклад за посиланням: <http://surl.li/ckrfn>

На початку вивчення теми учні заповнюють перші два стовпці таблиці, після завершення – третій. Потім порівнюють зміст стовпців таблиці.

Корисні лайфхаки з досвіду пілотування мистецтва в НУШ

- ✓ Одразу скажіть щось таке, що дозволить учням перейти на наступний етап
- ✓ Поясніть учням, що саме вони дізнаються

На етапі формування мотивації доречно застосувати і вправи з КМ:

- Вправа «Парашутисти»
- Відстрочена загадка
- Асоціативний куц
- «Хто швидше»
- Читання (опис в літературі, або описати картину)
- Кросворд

На етапі підведення підсумків уроку використовуйте інструментарій розвитку критичного мислення:

- Прийом «Відкритий мікрофон»
- Вправа «Ти молодець»
- Вправа «Незакінчене речення»
- Сенкан

Педагогічний інструментарій сучасного освітнього простору Нової української школи

На здійснення аналізу-інтерпретації мистецького твору за алгоритмом, спрямована **вправа «Роздивись і здивуйся»**, що виконується учнями за алгоритмом:

Крок 1. Уважно, вдумливо, до дрібних деталей роздивіться картину, що перед вами.

Рухайтесь сантиметр за сантиметром, зліва направо, згори вниз.

Постарайтеся помітити якомога більше деталей, зверніть увагу на всі дрібнички, що, на вашу думку, важливі.

Крок 2. Заповніть таблицю, де:

У *першому* стовпчику «Я бачу...» запишіть те, що побачите (просто опишіть те, що побачили).

У *другому* стовпчику «Я думаю, що...» додайте ваші міркування, відповідаючи на питання:

- Як Ви вважаєте, що тут відбувається?
- Який сюжет зображено?
- Хто ці люди/тварини/рослини?

Третій стовпчик «Мені цікаво, що...» заповніть запитаннями:

- Що вас зацікавило у картині?
- Про що ще ви б хотіли дізнатися?

Крок 3. Після виконання вправи доцільно ознайомитись з її автором, назвою та історією створення, здійснити загальне обговорення.

У процесі ознайомлення з темою, явищем доцільно використовувати **вправу «Кубик»**. Учням слід відповісти на питання, розміщені на гранях куба:

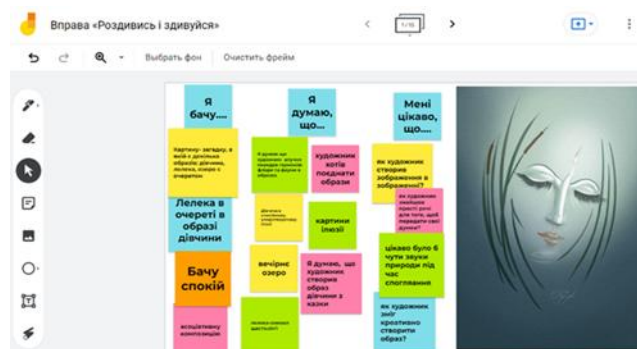
1. *Опиши* явище, процес тощо (Який? Які якості?).
2. *Порівняй* (На що схожий/ не схожий?).
3. *Назви асоціацію* (Про що нагадує? Який образ виникає?).
4. *Проаналізуй* (З чого складається?).
5. *Застосуй* (Як використати?).
6. *Оціни* (Твоє ставлення? Аргументуй).

Маркери розвитку критичного мислення в освітньому процесі:

- вирішення завдань, що вимагають мислення високого рівня (аналізу, синтезу, оцінки);

- використання зворотного зв'язку «учитель - учні»;

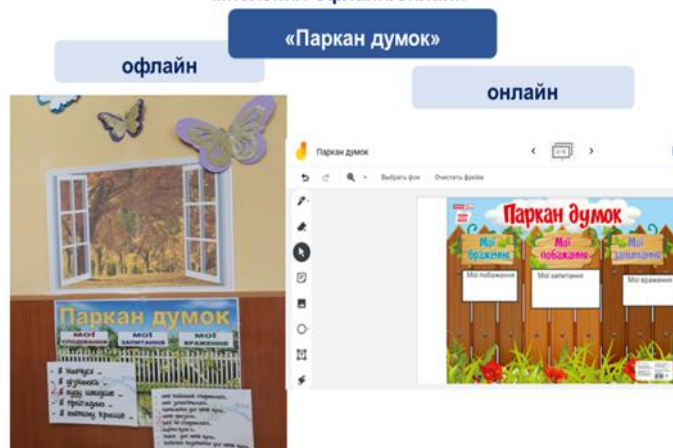
- застосування учнями навичок оперування доказами, формулювання суджень, умовиводів; аналіз аргументів.

Використання інструментарію розвитку критичного мислення на уроці мистецтва

Трансформація методів розвитку критичного мислення офлайн/онлайн

Шолудько О.М., НВК «Балтська ЗОШ І-ІІІ ступенів №2-гімназія» Балтської міської ради Одеської області

Техніка «Мовні підказки»

Пропоную учням мовні підказки, вислови, які допомагають будувати відповідь:

- ✓ Основною ідеєю (принципом, процесом) є ..., тому що....
- ✓ У цьому творі відчувається..., тому що...
- ✓ Найголовніше в цьому мистецькому творі є... , тому що...
- ✓ Головною думкою в мультфільмі є..., бо...
- ✓ У мистецькому творі відображено ..., бо...

Мистецька освітня галузь

Діяльнісний підхід: освітній потенціал для самореалізації особистості

Компетентнісно-розвивальна спрямованість сучасної мистецької освіти потребує ефективних педагогічних дій для забезпечення процесу формування наскрізних умінь, зокрема **креативності, творчості, умінь образотворення** зростаючої особистості, котрі є необхідною умовою інсайт орієнтованої продуктивно-творчої діяльності учнів. Тому педагогам мистецтва варто скористатися завданнями/прийомами/активностями, що наповнюють кейс дієвого педагогічного інструментарію:

- з використанням **музичних засобів**, зокрема створення, аранжування та виконання рекламної мелодії, попури, пісенний «мікс» за певною тематикою, створення сторітелінгу з назв пісень, музичної термінології, підбір музичного супроводу (створення саундтреку) до творів літературного, візуального мистецтва в стилістиці різних епох, національній стилістиці тощо;

- з використанням **образотворчої діяльності**: складання та виготовлення рекламних буклетів і проспектів, афіші, слоганів, інфографіки, коміксів, колажів, фотомонтажів, ілюстрованих словників, арт-буків, емблем, шаржів, вітальних листівок, розробка ескізів та створення костюмів і декорацій, масок до вистав та сюжетно-рольових ігор тощо;

- з використанням засобів **інсценізації/театралізації**:

створення монологів, діалогів, сценарію, лібрето за мотивами літературного візуального, музичного твору, створення пантоміми, лялькової вистави, відеофільму, театру тіней, сценки-жарту у певній стилістиці, оновлення фіналу п'єси тощо;

- з використанням **літературної творчості**: створення метафор, складання акровіршів, байок, нарисів, описів, відгуків, репортажів, есе з приводу художньо-мистецьких подій, творів різних видів та жанрів мистецтва, створених у різні часи, уявних/реальних інтерв'ю з композиторами, поетами, художниками, співаками, танцівниками різних країн/епох, збір малих форм фольклору – прислів'їв, скоромовок, загадок, частівок за певною тематикою [15].

Корисні лайфхаки

На етапі вивчення нового матеріалу використовуйте:

- Роботу в групах
- Метод «Кошик понять»
- Метод «Прес-конференція»
- Дослідницьку роботу
- Термінологічну розминку
- Прийом «Слабка ланка»
- Прийом «Сніжний ком»

✓ Зацікавлюйте аудиторію розповідями

✓ Почніть новий матеріал із сильної фрази!

На етапі мотивації навчальної діяльності застосуйте:

- Мозковий штурм
- Діалог
- Прийом «Уяви себе (картиною, скульптурою, архітектурою)»
- «Моделі що ожили»

Паращук Н.В., НВК «Балтська ЗОШ I-III ст. №1 ім. О.Гончара-лицей» Балтської міської ради

Алгоритм структури уроку: від зацікавлення – через здивування – до захоплення, творчості і пізнання

T – творення;

B – вибір;

O – образ, очікування ;

R – ритм, розуміння;

Ч – чаклування;

I – інтерпретація, імпровізація;

C – сприймання;

T – толерантність.

Шолудько О.М., НВК «Балтська ЗОШ I-III ступенів №2-гімназія» Балтської міської ради Одеської області

ВІПРАВА-РЕФЛЕКСІЯ «СЛУХАЙ ТВОРИ РУХАЙ» (АВТОРИ: ДЕРЯЖНА С.В., ШАТАЙЛО Н.В.)	ВІПРАВА «МУЗИЧНИЙ STRETCH» (АВТОРИ: ІВРІЯНА С.А., ШАТАЙЛО Н.В.)
<p>Мета: творчо осмислювати власну діяльність, використовувати внутрішні емоційні ресурси рефлексувати.</p> <p>Методи: арт-педагогічні.</p>	<p>Мета: Виваляти гнучкість, спроможність до компромісів задля досягнення спільних цілей, усвідомлювати кожного члена команди, швидко реагувати на виклики. Працювати локально та у взаємодії з урахуванням інтересів кожного, брати на себе відповідальність.</p> <p>Методи: арт-педагогічні.</p>
<p>КРОК 1</p> <p>Учасники разом з тренером/вчителем утворюють коло.</p>	<p>КРОК 1</p> <p>Учасники разом з тренером/вчителем утворюють коло.</p>
<p>КРОК 2</p> <p>Рухаючись по колу, учасники спонтанно виражають власні емоції через малювання, аплікацію на великому полотні, яке розміщено по центру тренінгової кімнати/класу.</p>	<p>КРОК 2</p> <p>Тримаючись за резинку (довжина 4-5 м), рухаючись по колу та виконують завдання ведучого (тренера/вчителя/учня):</p> <ul style="list-style-type: none"> • створити прості геометричні фігури; • розширити-звужити; • підняти-опустити; • відтворити характер музики; • не відриваючи рук тощо.
<p>КРОК 3</p> <p>Здійснюють ротацию учасників під звук дзвіночка.</p>	<p>Рефлексія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Що вдалося зробити легко, а що було складним? • Що було цікавим? • Як ти це завдання ви можете запропонувати? • Завдяки чому трималося наше коло? • Які емоції виникли в процесі виконання вправи?
<p>Рефлексія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Що змінилось у вашому малюнку? • Що було найскладнішим/найцікавішим/найнесподіванішим? <p>Тренер/педагог пропонує учасникам поділитися своїми відкриттями, враженнями та думками від сьогоднішнього зустрічі, використовуючи образотвірні матеріали. По центру зали розгорнутий рулон. Учасники, рухаючись по колу, малюють, клеять, вирізають тощо, спонтанно відображають реальність сьогоднішнього дня.</p>	

Джерело: <http://surl.li/ckrjm>

Педагогічний інструментарій сучасного освітнього простору Нової української школи

Розвинене художньо-образне мислення базується на здатності осягати художній образ мистецького твору у всій його цілісності і повноті, знаходити певні аналогії з життям, продукувати власні суб'єктивно нові образи, що є проявом креативності.

У процесі навчання мистецтву розвиток художньо-образного мислення та креативності спонукає до використання різноманітного спектру технологій, методів, прийомів серед яких, зокрема **«Мозковий штурм + кластери асоціацій»** (трансформація офлайн/онлайн), що виконується за алгоритмом:

Крок 1. У ході сприймання музичного твору, учні, заплющивши очі, прислухаються до звуків, «вмикають» уяву, фантазують.

Крок 2. Після слухання учитель організовує мозковий штурм щодо асоціацій, які виникли в процесі сприймання у дітей, записує на фліпчарті висловлені ними асоціації.

Пропонуючи виявити асоціації до певного мистецького твору, мистецького поняття, теми, символу тощо, зазвичай педагог записує висловлення дітей на дошці, фліпчарті. Трансформацією даного виду роботи на уроці у онлайн-форматі є дописи висловлювань/думок/ідей на дошці Padlet.

Крок 3. Наступний етап – відтворення в груповій роботі сформованих педагогом кластерів асоціацій для створення творчого продукту із використанням мистецьких засобів.

Крок 4. Презентація кожною групою власного творчого продукту у форматі сторітелінгу, театралізації, поезій, пантоміми тощо.

Застосування інструментарію розвитку художньо-образного мислення надає учням низку переваг:

- активізує мислення (креативне, критичне, художньо-образне), уяву, пам'ять;
- поштовх до генерації нових ідей;
- уможливорює пов'язування асоціацій з ціннісними орієнтаціями учнів;
- спричиняє позитивний вплив на емоційно-почуттєву сферу через мистецько-перетворювальну діяльність [15].

Навчання мистецтва: трансформація у онлайн-формат

Вправа «Мій настрій»: задіяння онлайн-інструментарію

Емоційний відгук до пісні М.Бурмаки «Розмалюю писанку» розміщено на онлайн-дошці

Полтавцева Т.В., Роздільнянська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. №2 Роздільнянської районної ради

Арт-практики у онлайн-форматі

Спостерігаємо природу, аналізуємо форму

Запропонований начерк від вчителя

Малювання з природи

Робота учня

Вересюк Г. М., Таїровський ЗЗСО Таїровської селищної ради Одеського району Одеської області

Практика художньо-творчої діяльності

✓ Вчитися і постійно вправлятися у вивченому...Хіба це не задоволення?

Крецу Н.С., ЗЗСО І-ІІІ ст. Великодальницький НВК «Школа-гімназія» Великодальницької сільської ради Одеського району Одеської області

Мистецька освітня галузь

В умовах НУШ при переході з початкової у базову середню школу **учні 5-6 класів проходять непростий процес адаптації** до змін, що фокусує увагу педагогів не лише на пошуку актуального освітнього інструментарію розвитку ключових компетентностей, а й **забезпечує дієвість педагогіки співробітництва** в шкільному мистецькому просторі.

«Переформатування» мистецько-педагогічного інструментарію у сучасний цифровий спосіб дає змогу педагогам вирішувати навчально-розвивальні завдання уроку мистецтва, та, зокрема, розбудовувати онлайн-комунікацію, котра стає дієвим засобом відновлення внутрішніх ресурсів учнів, достатня наповненість яких сьогодні є вкрай необхідною для зростаючої особистості. А суттєвою перевагою комфортної групової взаємодії вчителя мистецтва та учнів є створення розвивального «мистецького поля», зорієнтованого на оволодіння учнями мистецькими знаннями та, більшою мірою, через «пошук міжгалузевих зав'язків, інтеграцію навчання мистецтва із соціокультурним середовищем», на набуття практичних навичок, ціннісних орієнтирів, спираючись на які учень буде діяти і робити свідомий вибір власної поведінки і вчинків [13].

Так, використання інструментарію технологій інтерактивного навчання створює умови постійної активної взаємодії всіх учасників, у процесі якої кожен учень і педагог виступають рівноправними суб'єктами навчання, а педагог не транслює знання, а організовує процес, полегшує осмислення і засвоєння знань, допомагає дітям у навчально-пізнавальній діяльності, тобто виступає в ролі фасилітатора.

Інтерактивні технології широко використовуються для активізації художнього сприймання/пізнання і художньої творчості («незакінчені речення» «мікрофон», «робота в парах», «робота в малих групах», «два -чотири - всі разом», «мозковий штурм», «дерево рішень», «фасилітована дискусія»), заохочують учнів допомагати один одному, взаємодіяти.

Вирішення навчально-розвивальних завдань уроку мистецтва у сучасний цифровий спосіб

Формулювання власних суджень учнів /«незакінчені речення» у процесі аналізу творів мистецтва сприяють виробленню комунікативних навичок.

Формулювання власних висловлювань у процесі аналізу творів мистецтва
(за Н.Мінасян)

ТЕЗАУРУС

Спілкування – форма діяльності, психічного контакту, що здійснюється між людьми як рівноправними партнерами і виявляється в обміні інформацією, взаємовпливі, взаєморозумінні.

Комунікативна функція мистецтва виявляється в різних видах спілкування: діалог з митцем, діалог з образом твору, діалог культур, діалог особистісних смислів у системі «дитина – дитина» або «педагог – дитина», внутрішній діалог (інтеріоризована дискусія).

Педагогічний інструментарій сучасного освітнього простору Нової української школи

Основою інтерактивних педагогічних технологій є вміння спілкування та співпраці. Значну роль у мистецькій педагогіці відіграє стиль художнього спілкування. Художні твори, з одного боку, здатні моделювати людські стосунки, з іншого – мистецтво у своїй сутності само є спілкуванням, діалогічним за своєю природою. Отже, розуміння мистецтва – це творчий процес співпереживання та інтерпретації, що має активно-діалогічний характер.

Організація аналізу-інтерпретації мистецьких творів потребує дієвих методів, серед яких результативність має фасилітована дискусія, як одна з форм педагогічного спілкування, що полягає в колективному обговоренні певної проблеми та має на меті колегіально наблизитися до результату (віднаходити рішення, відкривати нові ідеї, утворювати консенсус) за допомогою певних стратегій, спрямовуючих запитань і спеціальних прийомів ведучого – фасилітатора.

Технологія спрямована на розвиток вміння учнів пильно спостерігати, розмірковувати про зміст художніх творів, що стає можливим завдяки багатозначності образів мистецтва, їх здатності інтригувати й пробуджувати різні думки, емоції [6, с 124].

Інтерактивні **технології ситуативного моделювання**: імітації, рольові ігри, драматизації, інсценізації, сприяють розвитку креативного, критичного, художньо-образного мислення, вільному висловлюванню учнями своєї думки, їхньому самовизначенню, емоційному розвитку, вихованню здатності регулювати прояв емоцій. В умовах дидактичної гри учасники освітнього процесу беруть на себе відповідальність за обране рішення в уявних подорожах, костюмованих «зануреннях» в епоху, «оживленні» картин, інсценізації пісень.

Технології ситуативного моделювання також стають запорукою ефективною співпраці у груповій роботі, забезпечують формування такої мистецько-діяльничої здатності учнів, як міжособистісне спілкування з приводу мистецтва.

Фасилітація (від лат. *facilis* – «легкий», англ. *facilitate* «полегшувати», «допомагати») – технологія навчання, принциповою особливістю якої є опосередкована участь педагога в колегіальному самонавчанні дітей.

ФАСИЛІТОВАНА ДИСКУСІЯ

Задля врахування потреб й інтересів учнів, які набувають умінь спостереження й рефлексії – компонентів мистецької компетентності, принципово в ході фасилітованої дискусії ставити низку питань.

Базові запитання:

- Що відбувається на цій картині (у музичному/ образотворчому творі)?
- Що ще відбувається на цій картині (у музичному/образотворчому творі)?

Варіанти першого запитання:

- Що тут відбувається?
- Що можна сказати про це зображення/звучання?

Варіанти другого запитання:

- Що ще ви тут помітили?
- Хто може щось додати?
- Хто може доповнити?
- Можливо хтось помітив те, про що ще не говорили?

Через певний час, коли діти отримали перший досвід колективного обговорення, вводяться запитання на аргументацію (пізніше його варіанти):

- Що ти тут бачиш такого, що дозволяє тобі так думати?

Варіанти запитань на аргументацію:

- Де ти це побачив (-ла), почув (-ла)?
- Як це можна зрозуміти з картини/музичного твору?
- Які емоції передає художник/композитор на картині/ у творі?
- Чому саме так?
- Що відчуваєте ви, коли сприймаєте мистецький твір? То що [6, с 125-126].

Мистецька освітня галузь

Спрямованість на розвиток ключових компетентностей у процесі навчання мистецтву спонукає педагогів, зокрема, до моделювання уроку мистецтва за методом емоційної драматургії, використання технології проблемного навчання, елементів едьютейнмента, прийомів розвитку наскрізних умінь через аналіз-інтерпретацію творів мистецтва, художньо-творчу діяльність, музично-рухову діяльність тощо.

Акцентуємо увагу також на широкому спектрі можливостей впливу мистецтва, в тому числі і у поєднанні з цифровізацією освітнього процесу. Одним з безлічі способів використання онлайн-дошок Jamboard, Padlet на уроках мистецтва є завантаження художньо-творчих, аудіовізуальних робіт учнів для онлайн-обговорення, презентації образів, що з'явилися у процесі малювання, музикування, використання різноманітних художніх технік, фотографування та відеозапису, ритмічно-рухових партитур та музикограм тощо [13].

Означені прийоми, методи, технології стосуються не лише розвитку різновидів мислення, творчих здібностей, уяви, вчать імпровізувати та відчувати ситуацію – всі вони сприяють емоційному піднесенню, більш повному сприйняттю творів мистецтва, формуванню світогляду школярів. Зауважимо, що у спілкуванні/взаємодії з учнями варто враховувати їхні вікові особливості, розвиненість мислення, уваги, емоційність і безпосередність сприйняття та спиратися на їхні уявлення, на життєвий досвід, на обсяг знань.

Тож, підсумовуючи, наголошуємо на доцільності запровадження апробованого на практиці мистецько-освітнього інструментарію. Слід відзначити його актуальність у комплексному розвитку наскрізних умінь як складових предметних мистецьких, міжпредметних естетичних і ключових компетентностей учнів. Націленість на результативність використання окресленого педагогічного інструментарію у просторі Нової української школи потребує від педагогів дотримання балансу між навчальним досвідом учнів та їхніми реальними життєвими потребами.

Музика жестів/ Body Percussion + рен

Алгоритм виконання вправи:
Крок 1. Реп-текст вправи «КолоРух», (розміщено на стор. 4 [практикума](#): супроводжуємо звучними жестами / Body Percussion, слідкуючи за партитурою.

Позначення звучних жестів:

плескаємо по колінах (сидячи або стоячи);

плескаємо в долоні;

клацаємо пальцями.

Крок 2. Ускладнюємо виконання вправи – додаємо остинато звучного жесту «тупіт ногами».

тупіт ногами.

Важливо! Кожен педагог може модифікувати ритмічно-жестовий малюнок в залежності від підготовленості учнів (спрощуючи, ускладнюючи); створювати імпровізації, діалогові переклички між групами, створити власний текст і ритмічно-жестовий супровід до нього тощо.

Тож, вдалих вам експериментів – генеруйте, імпровізуйте, драйуйте! Для зручності користування/видозмінення партитура у форматі Word подається для завантаження за посиланням: <http://surl.li/ckqyw>

Партитура до вправи «КолоРух»

							
Постішай –				час іде			
							
креатив –				рухай все			
							
покажи-				розкажи-			
							
обирай-				фангазуй-			
							
запали-				інтонуй-			
							
Разом з нами ти				драйвай)			
							
генеруй-				імпровізуй-			
							
Разом з нами		ти		драйвай, генеруй,		імпровізуй	

Джерело зображень: <https://tania-schnagl.de/musikunterricht/bildkarten/articles/bodypercussion>

#мистецтво #навчання & життя

Практика музично-рухової діяльності: відео-руханка «Україна єдина».

Ларукова Т.О., Шабівський ЗЗСО І-ІІІ ст. Шабівської сільської ради Білгород-Дністровського району Одеської області

Адаптація Body Percussion на уроках мистецтва

Шолуцько О.М., НВК «Балтська ЗОШ І-ІІІ ступенів №2-гімназія» Балтської міської ради Одеської області

<https://www.youtube.com/watch?v=AcpEa2CwTfw&t=3s>

Полтавцева Тетяна

Досвід тренера НУШ
Формувальне оцінювання:
поступ учня та мистецтво вчителя

Розумію, що попереду мене очікують нові виклики сучасності та я не зупиняюся на досягнутому.

Формувальне оцінювання: поступ учня та мистецтво вчителя

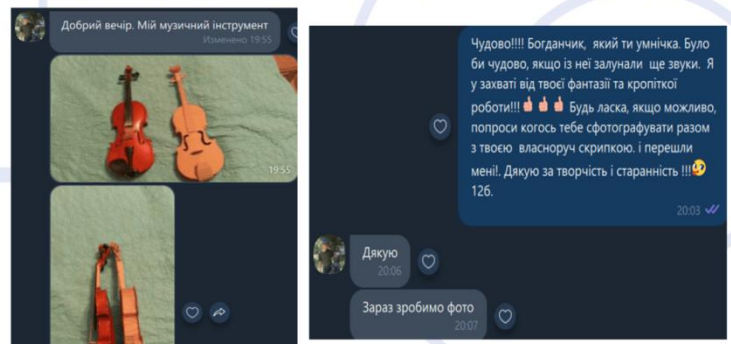

Полтавцева Т.В., тренер НУШ, вчителька мистецтва Роздільнянської загальноосвітньої школи I-III ступенів №2 Роздільнянської районної ради

виховує переконання у власних можливостях та здібностях

надає учню отримувати від вчителя зворотній зв'язок (Фідбек)

надає можливості враховувати індивідуальні особливості учнів

надає можливості враховувати індивідуальні особливості учнів

Приватні коментарі

Тетяна Вільянівна Полтавцева, 25 трав., 17:46

Іванку, наступного разу спробуй трішки легше наводити олівцем. Так буде виглядати малюнок охайніше та елегантніше.

Приватні коментарі

Тетяна Вільянівна Полтавцева, 25 трав., 17:52

Іване, дякую за роботу. Будь ласка, наступного разу трохи охайніше. Суть стилю ти вловив вірно: простота та лаконізм. Молодець!

Техніка Самооцінювання «Світлофор»

діагностує досягнення дитини на кожному з етапів процесу навчання

тема: анімація, творча робота «мультіплікатор»

Приватні коментарі

Тетяна Вільянівна Полтавцева, 17 лют., 13:07

Софічка, спробуй виконати, будь ласка, це тест знову (я надала необмежену кількість). У тебе все вийде, тільки спочатку опрацюй відео та підручник.

Камєнських Данило, 31 бер., 09:49

Тетяна Вільянівна, получилось у мене підписати привітання? Проїшов ще раз.

Тетяна Вільянівна Полтавцева, 31 бер., 11:41

Да, мій хорошиий. Все получилось. Молодець! Чудовий результат.

«Тестування»

Приватні коментарі

Тетяна Вільянівна Полтавцева, 17 лют., 13:07

Софічка, спробуй виконати, будь ласка, це тест знову (я надала необмежену кількість). У тебе все вийде, тільки спочатку опрацюй відео та підручник.

Камєнських Данило, 31 бер., 09:49

Тетяна Вільянівна, получилось у мене підписати привітання? Проїшов ще раз.

Тетяна Вільянівна Полтавцева, 31 бер., 11:41

Да, мій хорошиий. Все получилось. Молодець! Чудовий результат.

Приватні коментарі

Тетяна Вільянівна Полтавцева, 25 трав., 17:47

Інночка, чудово виконані роботи. Дуже цікавий дизайн.

Техніка взаємооцінювання «Дві зірки і побажання»

Метод «Сендвіч»
Ванальна робота

Родіончику, вже набагато краще виконав пісню. Особливо сподобався приспів. Щоб трішки додати емоційності за бажанням можеш придумати танцювальні рухи. Дякую за старанність.

Умнічка! Виразно, емоційно та артистично. Трішки мелодію 2 частинки пісні зі слів "А ми тую..." акуратно з тональністю. Вас також з прийдешнім святом!

Приватні коментарі

Тетяна Вільянівна Полтавцева, 20 трав., 10:32

Гарна вишила пісня. Трішки поспішали. Не забувайте про емоції та артистизм. Молодець!

Тетяна Вільянівна Полтавцева, 20 трав., 10:32

Дякую

Практикую описовий зворотний зв'язок, на відміну від виставлення оцінки (кількісний зворотний зв'язок), передбачає висловлення спостережень за навчальною діяльністю, встановлення емоційного зв'язку з дитиною та опис складних процесів.

Вересюк Г. М., вчителька мистецтва
Таїровського ЗЗСО Таїровської
селищної ради Одеського району
Одеської області

Вересюк Ганна

Досвід пілотування НУШ

Від творчості вчителя - до творчості учня

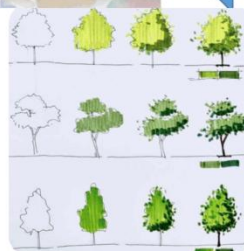
Арт-практики: ідеї трансформації

Занурення в кольоровий світ

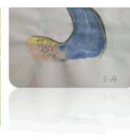
вправи на фантазію з
плямами з
домальовуванням

Вправи на заповнення фону

Від вправ до композицій

Малювання складних форм
Дивимось відео , як рухається павлін ,
як розпускає хвіст ,
слухаємо , як він кричить.
Малюємо за враженням

-А можна не павліна , а
папугу ?
- Можна...

Різнорівневі завдання

Різнорівневі завдання

Учень сам обирає форму об'єкту
зображення, техніку виконання, втілює
задум

Спостерігаємо природу,
аналізуємо форму

* Запропонований начерк
від вчителя

Малювання з природи

Робота учня

Додаток до інформаційно-методичного посібника
«Нова українська школа на засадах єдності цінностей, змісту і форм»:
мистецька освітня галузь, 5 клас.

Педагогічний інструментарій сучасного освітнього простору Нової української школи

Використані джерела

1. Батюк Н.О. Художня образність уроку музичного мистецтва як специфічна ознака викладання мистецьких дисциплін // Проблеми підготовки сучасного вчителя № 12, 2015. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2015/12_1/2.pdf
2. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України за №898 від 30.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
3. Дерябіна С.В., Резніченко Г.В., Шатайло Н.В. Методичні рекомендації щодо викладання предметів освітньої галузі «Мистецтво» у 2021/2022 навчальному році. URL: <http://surl.li/cpdoy>
4. Дерябіна С.В., Шатайло Н.В. Педагогічний інструментарій проектування арт-персоніфікованого простору // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. / уклад.: О.Ю. Дикий, Г. А. Коломоець, А. А. Ребриня. Луцьк: СЛУ ім. Лесі Українки, 2020. – С. 385-387. URL: <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/5638/document.pdf>
5. Дерябіна С.В., Шатайло Н.В. Практикум використання арт-педагогічних технологій для педагогів по впровадженню концепції «Нова українська школа» в початковій освіті (схвалено та рекомендовано для практичного використання Вченою радою Одеського обласного інституту удосконалення вчителів, протокол від 16 березня 2018р. №2). – 9 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1F1RyDqwoj2D3VCQiBvRR-T0y6VOhrewF/view?usp=sharing>
6. Масол Л.М. Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. К: Генеза, 2019. 208 с. URL: https://www.geneza.ua/sites/default/files/product-images/Metodyky/Masol_Mystetstvo_Metodyka.pdf
7. Масол Л.М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: метод. посіб. Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32309575.pdf>
8. Масол Л.М., Просіна О.В. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти. «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795). URL: https://osvita.ua/doc/files/news/830/83023/Mystetstvo_5-6-kl_Masol_Prosina_14_07_1.pdf
9. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: розвиток критичного мислення в учнів початкової школи» (авт. Пометун О.І.). URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/Metody-%20Pometun.pdf>
10. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
11. Печерська Е.П. Формування художньо-образного мислення учнів у процесі вокально-хорової роботи / Е.П. Печерська, М.О. Шепельська // Наука і освіта: наук.-практ. журнал. – 2015. – №2. – С.84-91. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5293/1/18.pdf>
12. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. – 40 с. URL: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>
13. Шатайло Н.В. Інтегративна стратегія навчання мистецтва: діджитал-формат // Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми і перспективи розвитку». Одеса: КЗВО «ОАНО», 2022.
14. Шатайло Н. В. Інтеграція в мистецькій освіті як інструмент формування світогляду особистості. // Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми і перспективи розвитку». Одеса, 2019. С.70-72.
15. Шатайло Н.В. Методика формування умінь образотворення молодших підлітків на уроках музичного мистецтва: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / ПНПУ імені К.Д. Ушинського. – СДПУ імені А.С.Макаренка. – Суми, 2021. 243 с.
16. Шрагіна Л.І. Технологія розвитку креативності. К.: Шк. світ, 2010. – 160 с.